

Četrty razred. (3 tedenske ure.)

Čitanje izbranih pesmi in spisov (v odlomkih) najznamenitejših zastopnikov nemškega slovstva. Osnovni pojmi metrike in poetike. Kratak pregled nemškega slovstva. Vpogled v življenje in delovanje najznamenitejših nemških pesnikov in pisateljev.

Sistematičen pouk o oblikoslovju, skladnji in besedotvorju. Opisi, orisi, preproste razprave. (Vežbanje v trgovskem dopisovanju.)

Naloge.

V vseh štirih razredih po 4 domače in 4 šolske naloge vsako polletje.

TONE GASPARI:

Šolske knjižnice.

Narodna šola rodi po vsej Sloveniji potrebo preureditve šolskih knjižnic; posebno nujno pa kličejo po tej zahtevi predelci očiščenih šol, kjer se je s prejšnjim usiljevanjem nemškega jezika kvantum nemških mladinskih knjig tako ojačil, da so posamezni slovenski zvezki utonili v dolgih vrstah bogato opremljenih nemških knjižnic iz mirnega časa in v strupeno zasejanih brošurah vojne literature. Odstranitev takih nemških »vzgojnih« knjig iz naših narodnih šol na meji je prva in sveta dolžnost vsakega upravitelja. Naravna posledica pa je, da takoj poskrbi šola za polnoštevilno nadomestilo, zakaj želeja po lepih knjigah je tako silna, da počne počasi zanimanje ugašati, če ga ne utešimo takoj. To izpriča lahko vsak, ki je opazil žareče obraze koroške mladine pri čitanju »Mlade Jugoslavije«, še krepkeje pa mi pritrdi oni, ki je videl, s kakšnim nepopisnim zanimanjem je mladina prisostvovala razkazovanju prve številke letošnjega »Zvonček« od strani učitelja. In dokaz za to resnico: v enem razredu se je čez tri dni priglasilo deset novih mladih naročnikov.

Odkod naj vzame taka šola slovenskih mladinskih knjig? Res je, pravo šolsko knjižnico uredimo popolnoma v smislu načel narodne jedva sistematičnim potom, počasi, premišljeno; zakaj tudi slovenski književni trg ima takozvanih mladinskih knjig, ki nikakor ne smejo pred otroka niti s posredovanjem doma, kaj šele v šoli. V naslovu knjige ni moči čitati, preti li nevarnost npravnstveni vzgoji otroka, zato se mi zdi popolnoma umesten predlog o sestavitvi posebnega odbora, ki naj vestno izbira gradivo (Hren: Preustrojitev šolskih knjižnic.)

Ne strinjam se popolnoma s predlogom o natančni določitvi treh stopenj. Kje je pisatelj, ki piše, piše in se trudi, da bi povest ali pesem konvenirala natanko za srednjo ali višjo stopnjo? Pisatelj gradi in polaga na papir, kakor mu pač duh narekuje! In kje je pedagog, ki bi določil tej knjigi isto stopnjo, ne oziraje se na individualiteto posameznih učencev, posebno »v razliki« med srednjo in višjo stopnjo? »Prosta pot nadarjenim!« Cemu naj se nadarjeni učenec srednje stopnje dolgočasi s knjigo za srednjo stopnjo, ako je že mnogo čital in je zrel že za čtivo druge knjige, naravni vzgoji bolj odgovarjajoče? Naveliča se »prelahke« snovi in s tem omrtvi zanimanje. Prepustimo, da voli in izbira učenec sam s pomočjo učitelja, ki pozna njega individualiteto!

Ne trdim, da je določitev stopenj balast knjižnici; potrebna je iz pedagoških ozirov, toda teh ozirov ne smemo z mrkim pogledom pedanta sprejeti za svoje edino merodajno pravilo. Šolska knjižnica, ki je pač urejena po snovi (sistematična ureditev snovi, vplivajoče na npravnstveno vzgojo učenca), naj bo odprta vsem, in izbirati je učencem po njih lastni volji. Ako je knjiga od književnega odbora aprobirana, ne škoduje npravnstveni vzgoji otroka niti ta, niti ona stopnja.

Naše knjižnice ob meji ne morejo čakati preureditve, ki se jim obeta mogoče šele v prihodnjem letu; pri nas si moramo takoj sami pomagati. Dolžnost krajin šolskih svetov je, da nemudoma ukrepejo potrebno, da dobi knjižnica v prvi vrsti »Zvonček« in »Vrtec«, in sicer letošnje tekoče zvezke, pa tudi nekaj letnikov nazaj. Potem nekaj naših najboljših knjig mladinske literature: Gangl, Lah, Levstik, Milčinski, Župančič.

Ponekod pa nastajajo težkoče, posebno ako je načelnik krajin šolsk. sveta še konservativen mož z oguljenim plaščem brezbriznosti in s prisiljeno masko »ekonom«. V takih slučajih pa naj poseže vmes energično okr. šolski svet in enostavno zaukaže to stvar takoj urediti.

Nikakega odlašanja! Ko knjige dosežejo svoje mesto, takoj z njimi med mladino. Baš zdaj je čas, tisti najvišji čas, ki zahteva radikalnosti tudi na tem polju! Kako naj se priljubi obmejni mladini slovenski jezik bolj, kakor s čitanjem lepe slovenske ilustrirane knjižice!

Onim kolegijam, ki se zanimajo za belokranjsko vezenje.

Na moj članek v »Popotniku« se je odzvalo več kolegij in gotovo se jih odzove še kaj, zato tem potom vsem onim, ki so mi pisale, in onim, ki mi nameravajo pisati, namenjam naslednje vrstice.

Naredila sem nekoliko vzorcev od vsake naše tehnike na platno kot nekako pomožno zbirko k Sičevi, da jo pošljem na ogled in proučevanje oni tovarišici, ki bi se želela bliže seznaniti z belokranjskim vezenjem. Pomožna zbirka potuje od učiteljice do učiteljice, kakor se pri meni javljate. V kolikor je potrebno, lahko posamezne vzorce parate, da pogodite pot niti. Seveda prosim, da vsaka potem, ko že zna, vzorec zopet popolni, da ga ima na razpolago naslednja koleginja.

Koleginja, ki nima Sičeve zbirke, naj si jo pri kaki sosedni šoli izposodi, ker sicer bo nezadovoljna z mojo pomožno zbirko. Le-ta namreč ne nudi izbire vzorcev, ampak odpre le pot do pravilne tehnike, ki je ni mogoče pogoditi iz tiskanih vzorcev.

Vsako kolegino, ki dobi pomožno zbirko, prosim, da si naredi vajenico in jo potem posojuje drugim kolegijam in jih uvede v belokranjsko vezenje.

Vzorec in oblek si zaradi slabih prometnih razmer ne upam nobeni poslati. Sem že nekaj reči izgubila. Oprostite tedaj, če vam to odrečem!

Domače platno za obleke, oziroma bluze vam za enkrat odsvetujem. Pretrdo je in preokorno. V dobrih časih so rabile tkalke pri tkanju kot votek prejico. Ono platno je bilo mehkejše in ličneje. Med vojno pa prejice ni, zato rabijo za osnovo in votek domačo prejo, zaradi česar je platno trje in manj lepo. Povrh vseh teh nedostatkov pa je naše platno ta čas še silno drago. Naročite si vzorce raznih tkanin od tvrde Gustav Glaser, Gorenje Rohlice (Ober Rochlitz), Češko, kakor sem že zadnjič nasvetovala. Prav hvaležno je staronemško platno, ki vam ga gotovo pošlje med drugim. Poslal pa vam bo svega i svašta.

Za nakit bluz in oblek vezite ožje ali širje našitke (proge), ki jih poljubno našite kot ovratnik, zapestnice, kozice (glej Sičevo sliko 1 oplečje) ali kar hočete! Na etamin, fini batist itd. ne morete veziti, ker so niti pretanke, zato pa imate s pomočjo našitkov ipak lahko etaminasto vezeno obleko. Našitke namreč delajte na blago, ki ima niti, ki se z lahkoto razbirajo in brojijo, ostala obleka je pa lahko potem, kolikor hoče biti tanka.

Ako katera kolegija še česa želi, naj le piše! Sem vedno na razpolago, da odgovorim.

Želim vsem obilo uspeha! — Jugoslovanski pozdrav!

Poldka Bavdkova.

FR. JORDAN:

Učimo se srbohrvaščine!

Teško je državljanu, če ne ume jezika, ki je v vsej državi v navadi. To smo izkušali v bivši Avstriji, ko je hotela imeti blažena nemščina povsod svoje mesto. Tu je bila nemščina takorekoč državni jezik, če ne na papirju, pa v praksi. Nemci, dasi po številu v manjšini proti Slovanom, so porabljali vsa od Boga in ljudi zavržena sredstva, da bi izsilili nemščini priznanje kot državni jezik pri slovenski večini. Zdaj smo s svojim zatiralcem obračunali in prisli smo v varstvo svojega osvoboditelja. Združili smo se s Srbi in Hrvati v en narod. Proti Srbom in Hrvatom smo te majhen narod in da smo narod, smo to le v zedinjenju z njimi. Brez Srbov in Hrvatov ne bi bili prav nič — o, pač: plen imperialističnih sosedov! Ali se bomo tedaj branili jezika svojega zaščitnika? Ne! To bi bilo nam v škodo. Umevno je, da bo srbohrvaščina za vsa Jugoslavija uradni jezik, ki naj bi ga razumel vsak državljan. Če je v bivši Avstriji znal vsak izobražen Slovenec dva jezika, naj bi tudi v novi Jugoslaviji znal vsak le malo naobražen Slovenec poleg svojega tudi srbohrvaški jezik.

V prvi vrsti je poklican slovenski učitelj, da goji ta jezik. Da mu bo pa to mogoče, ga mora sam poznati. V 11. številu »U. T.« je tov. R. Rakuša dobro utemeljil upravičenost trditve, da srbohrvaščina sodi v ljudsko šolo, in sicer v enorazrednico kakor v šestrazrednico. Meja med nami in Hrvati je odstranjena. Ko smo se po brzo tekočih jesenskih dogodkih zopet zavdali, vemo, kaj nam je storiti. Prva skrb učitelju bodi, da se priuči jeziku naših junaških bratov. Nikar ne čakati na razne tečaje in potovanja, da ne bo razočaranj! Ne kaže tedaj nič drugega, nego stopiti v knjigarno in si kupiti srbohrvaško slovnico. Če ni dobiti take knjige v sloven-

skem, se gotovo dobi v nemškem jeziku. Ko si premagal prve težave, se ti bo omilil lepi hrvaški jezik in z veseljem si boš potem nabavil dr. Maretičevo gramatiko, da se bolj poglobiš v bistvo srbohrvaščine. Zdaj je pa že prišla doba, ko boš z velikim užitek prebiral srbske narodne pesmi. Če imaš pri tem še kak dober slovar in seveda vse to dobro uporabljaj, si mož na svojem mestu. Gotovo je, da dobimo uporabno srbohrvaško slovnico v slovenskem jeziku, a nikar ni čakati radi tega, morda je dotlej še prav dolgo. Zato tovariši, na delo: čas je drag! Ko znaš sklanjati samostalnike, zaimke, pridevnike, spregati glagole vsaj v glavnih časih in stotin besed, ki so različne od slovenskih, boš popolnoma razumel srbohrvaščino, in menim, da si zmožen začeti v šoli s poučevanjem tega jezika. Seveda moraš biti najprirednejši med pridnimi učenci, zakaj učiti se in ponavljati bo treba vedno. Cirilica, menim, da ni tako važna in za enkrat se lahko opusti. Kdor ima tedaj dobro voljo, se bo priučil v nekaj mesecih srbohrvaščini in začel mladino poučevati v tem jeziku. Ena urica na teden se že dobi za ta jezik, in to tudi na enorazrednicah. Se enkrat: Na delo! Čas je zlato!

V spomin naši dragi Anki Kajtnovi.

Neznosno me je pretreslo poročilo, da je najdražja, srčno ljubljenca trboveljska učiteljica in vzgojiteljica zatisnila svoje oči za vedno. Nič manj, vem, ni pretresla ta vest vseh njenih kolegij in tovarišic, ki so z njo vred študirale v samostanskem učiteljsku v Mariboru od leta 1910 do 1914. Vem, da je vsaki kot meni zdrknila solza neizmerne žalosti po licu. In kako tudi ne? Izgubile smo z njo vrstnico, ki smo jo imele radé vse, ki smo z njo preživeli vse in tudi marsikatero težko urico. V cvetoči dobi življenja, v krasni dobi 24. let, nas je zapustila ter se preselila k svoji preblagi mami in sestrici, za katerima je toliko hrepenela. Kako je bila pokojna Anka veselega in jeklenega značaja, vemo me, ki smo občevali z njo dan na dan, uro za uro cela 4 leta. Bila je vedno vrla in zavedna Slovenka kakor tudi tovarišica, priljubljena pri vseh.

Da je stala tako ob robu svojega nežnega življenja, mi je bilo neznano. Akoravno sva si dopisovali precej pogosto, mi vendar ni nikdar posebno tožila, da trpi na ljudi boleznijo — jetiki, četudi sem jaz to že davno vedela. Zdelo se mi je vedno, da jo zbada misel, če bi razmišljala, da bo morala podleči kruti jetiki in ji darovati svoje življenje. Vedela je sicer dobro, še predobro, da hođi po tisti stezi, ki sta hodili po njej njena pokojna mamica in sestrica, pa vendar se je junaško tolažila. In sedaj je pri nji! Ni je več, da bi donel njen čisti, nežni glasek v blagoslavni pesmi kakor nekajdaj po samostanskem vrtu. Rada je pevala, rade smo pevale z njo tudi me, zakaj v petju smo našle tolažbo in veselje.

Ohranimo Te, naša draga Anka, v najkrasnejšem in najboljšem spominu! Ti pa počivaj sladko v slovenski zemlji pri svoji mami in sestrici. Blag ti spomin na veke! —

C. V.

Iz naše organizacije. Društvene vesti.

+ Savinjsko učiteljsko društvo je zborovalo dne 13. marca v Gomilskem ob izredno lepi udeležbi. Dragi so nam bili naši gosti: g. Petrakova in tov. Pečar, Smid in Režanc od Sv. Pavla. Pozdravljeni z željo, da vas zopet vidimo med nami!

Pozdrav presrčen tudi novima družbenikom tov. Kramerjevi iz Vranskega in tov. naduč. Majovšku iz Orle vasi. Želimo, da bi bila srečna na svojih novih mestih!

Enako želimo tov. Levstikovi, tovarišima Prstavšku in Koržetu, ki so premeščeni v celjski okraj! Bili srečni!

Tov. Prstavšku, ki je bil društveni blagajnik, tem potom hvala za njegov trud!

Po običajnem čitanju zapisnika je prišlo na vrsto krasno predavanje predsednika Jakšeta o zgodovini Srbov. Bila je to globoko zamišljena, stvarno podana zgodovinska slika, obsegajoča snov od naselitve Srbov do dneva narodnega ujedinenja.

Predavatelj jo je podal navdušeno, in navdušila je poslušalca.

Nato smo se razgovorili o raznih vprašanjih iz naše organizacije. Došlo je obvestilo okrajnega šolskega sveta, da se skoro vrše volitve učiteljskega zastopnika.

¹⁾ N. pr.: Praktische Grammatik der kroatischen Sprache für den Selbstunterricht. M. E. Muža.

²⁾ Hrvatska ili srpska Gramatika za srednje škole. Dr. T. Maretič.

Naš velezaslužni starosta nadučitelj Farčnik, ki je bil od leta 1911 naš zastopnik v okrajnem šolskem svetu, se je zahvalil za izkazano mu zaupanje in prosil, da si društvo izbira novega zaupnika.

V imenu učiteljstva se mu tovariš predsednik zahvali za njegovo mnogoletno delo, ki je bilo vsekar čisto, posvečeno šoli in učiteljstvu! Hvala iskrena!

Bila sta tudi sprejeta sledeča dva predloga: 1. Pri reformi šolstva naj Zaveza stori vse, da se z drugimi stanovskimi zadevami reši nujno potrebno vprašanje glede učiteljskih stanovanj. 2. Načrt za reformo šolstva naj se pred odobrenjem pošlje v pregled učiteljskim organizacijam.

K sklepu se je poverilo izpraznjeno blagajniško mesto tov. Železnikovi iz Vranskega. Tov. predsednik se zahvali za lepo udeležbo. Res, bilo nas je mnogo, a prihodnjic bodimo vsi! Tajnica.

+ Belokranjsko učiteljsko društvo ima svoj občni zbor dne 14. aprila t. l. ob 2. popoldne v šolskem poslopu v Črnomlju z nastopnim dnevnim redom:

1. Poročilo članov vodstva. 2. Volitev predsednika. — 3. Poročilo o reformi šolstva. — 4. Slučajnosti.

Polnoštevilne udeležbe pričakuje — odbor.

+ Ormoško učiteljsko društvo je imelo dne 6. marca t. l. v Ormožu svoj občni zbor. Društveni predsednik tovariš Josip Rajšp je v svojem pozdravu omenil najprej veliki svetovni obrat, potem ustanovitve naše nove države in izrekel upanje, da se bo tudi zastran šole in učiteljstva obrnilo na bolje. V naš krog sta zopet stopila Fran Megla, nadučitelj pri Sv. Lenartu, in Ivan Najžar, učitelj v Središču, zadnji po prebiti štiri in polletni vojaški službi; na novo je pristopila Nada Kristanova, suplentka v Ormožu. Iz razgovora o novih razmerah so nastali sledeči sklepi: 1.) Zamude se naj obravnavajo zakonito v korist učeči se šolski mladini. 2.) Nemščina naj na slovenskih šolah odpade. 3.) Stanovske organizacije naj delujejo za zenačenje učiteljstva z državnimi uradniki. 4.) Šolski voditelji naj ne bodo odvisni od krajin šolskih svetov pri prošnjah za dopust. 5.) Vsak predlog, oziroma nasvet, stavljen pri zborovanju, naj se predloži tudi pismeno. 6.) Naše društvo ostane pri stari članarini, dokler Zveza drugače ne ukrene. Iz tajnikovega poročila je posneti, da je imelo društvo 36 rednih udov, 3 izredne ude, 5 častnih, skupaj 44 udov; razen dveh učnih oseb so bili vsi udje društva. Zborovanj je bilo 5, odborovi seji 2. Končni zadovoljivi uspeh delovanja v preteklem društvenem letu bi se dal sledeče označiti: 1.) Stanovska zavednost dobra. 2.) Medsebojno obvevanje po večini prijateljsko. 3.) Sodelovanje zborovalcev pri dnevnem redu živahno. 4.) Sodelovanje učiteljstva v raznih izvanstanovskih poslih pošteno; velik del učiteljstva je z delom preobložen. 5.) Plačevanje udnine in različnih prispevkov izvrstno. 6.) Ugled društva prav dober. Blagajničar je navedel 416 K 16 v dohodkov, 126 K 85 v izdatkov, prebitka toraj 289 K 30 v. Za novo društveno dobo je izvoljen sledeči odbor: predsednik Josip Rajšp, namestnik Ludovik Šijanec, tajnik Adolf Rosina, blagajnik Martin Šalamun, odbornika Jakob Preindl in Marija Preskerjeva. Delegata za delegacijsko zborovanje sta Adolf Rosina in Rudolf Rakuša, namestnika Ludovik in Antonija Šijanec.

+ Šmarsko učiteljsko društvo je zborovalo dne 23. marca v sedaj slovenski učilnici Rog. Slatine. Predsednik Kurbus pozdravi prisotne in čestita tovarišem, ki so po odhodu »nečistih« zasedli tako odlična učit. mesta. Bodri jih k vnetemu delu zlasti na teh mestih, ki so bila dosedaj podlaga tužjevi peti. Njih delo in ljubav do mladine naj jo privede nazaj v naročje slovenskega naroda, da bodo tako zavedeni in vrli naraščaj mlade Jugoslavije in zvesti sinovi in hčere matere Slovenije. Res, lepa je bila udeležba — nad 40 tovarišev in tovarišic — se je zbralo na tem važnem zborovanju. Predsednik še posebej pozdravlja tov. Pavlo Delakovo, ki jo je svetovni prevrat privedel med nas, ter ji želi skorajšnje vrnitve v solčno Gorisko, ki pa zdaj še zdihuje pod laškimi jarmom. Upajmo, da tudi temu zapoje nekoč mrtvaška tromba! V svoji sredi pozdravimo novo pristopivše člane tov. Gaudetovo, Voršičevo in tov. Stefancosa, ki se je po trudapolnem vojnem prerivanju srečno čil in zdrav vrnil med tovariše. Čitanje zadnjih zapisnikov se zaradi jako omejenega časa opusti in preloži na prihodnje Pismo opravičita svojo odsotnost tov. Čeh in Srabotnik. Nato se je vršila volitev učiteljskega zastopnika v Šmarski okrajni šol. svet. Soglasno se odda zaupnica dosedanjemu zastopniku Tamu Kurbusu, ki že več let prav vneto in neustrašno deluje v tem delokrogu za dobrobit in korist učiteljstva. Želimo in upamo, da bo tudi vbodoče mož na svojem mestu.